

Che pêsga

Sóbbit dâpp al'últma guèra, int un cinnema d Bulâggna i dèven al fillm "Marcantonio e Cleopatra". A un zêrt pònt int la sèna in dòvv una balarénna piotòst grâsa l'â da èser tôlta in brâz da Mercantòni, un spetadâur in galarî al svarsle "Àu, Mercantòni, tû mò só cla pêsga!". Acse as cunfairma che, in bulgnais, la paròla **Pêsga** la n s adròva brîsa sâul pr un frût mo anc pr una fazannda difézzil da arsólver.

Siché dânc, savó che la Cmónna l'â dezîs d adruvèr i Pulismàn e i Puliziût pr inpedîr che i inbezèll i fâghen i sù sgrubiût int i pôrdg ed Bulâggna, apanna numinè *Patrimonio Mondiale UNESCO*, anc a mé am é vgnó da dîr "L'é una bèla pêsga!". Ch'vòl pò dîr ch'l é un quèl difézzil da realizèr. Zêrt che una zitè ch'la n arîva brîsa d âura ed farmèr i martóff, cretén e slapazócc ch'i scrîven int i mùr, l'é da arvisèr al Cavâl d Scâja ch'l avèva tarsântssantasî mèl sâul sâtta ala cò. Anc se bisâggna dîr che, nonostant quasst, cal cavâl an stiupèva mâi. Un mî amîg ptrugnàn al dîs che zêrt i sgrubiût int i mùr i n fan brîsa murîr Bulâggna, mo i pôlen fèrla dvintèr **Acsé brótta da farmèr un tranvâi**. O anc **Piò brótta d una vècia coi bâfi**. Speràn che i bagâi ch'i van a inmalnìter i nûster mùr i s vâghen a sfughèr int i mùr dânt a cà sò, par môd ch'an véggna brîsa confermè al nòster détt **An s cavarà mâi la rèna dal pantàn**.

A staràn da vâdder i fât, sâncza ascultèr âl paròl di puléttic. Sâncper cal mî amîg, quand al sént in televisiàn un puléttic ch'l à l ónt par tòtt i mèl, al sèlta sóbbit só con la frès **Vâl bân a tór duv as nèsa i mlón!** Pò, se ón an capéss brîsa, al i azónta **Vâl a tór int al miâur dal scarciòfel!** O anc **Vâl a tór duv i s cmânzen i panîr!** Âli én trai frès méssi in óvra pr arpiatèren un'ètra piotòst spurcacénna ch'a n la vói brîsa dîr. Bastarà arcurdèr che par cuntrulèr se i mlón i én bón bisâggna nasèri int al cûl, la pèrt miâura dal scarciòfel l'é al cûl e par fèr un panîr bisâggna sâncper tachèr dal cûl. Mo mé cla frès sbucalè a n l'ò brîsa détta e a spèr d èser a pòst.

Da cla vî, giân pûr che par *Mandare al diavolo* ai é anc tanti ètri manîr, cómm pr esâncpi **Vâ bân int al canèl, Vâ a fèr dâl sulâtt** (lasân stèr la rémma), **Vâ a fèr di grógggn** etecètera. Mé, spezialmânt pr i puléttic, a preferéss **Vâ bân a sbadilèr la gèra in fânnd a Raggn!** As mantén i mósscuel in alenamânt sâncza spânndr i góbbi int una palèstra; i gîv Giógggia?

Mo, par stèr int al sicûr, as pôl pò anc tgnîr la bâcca asrè. Brîsa cunpâgna cal cliânt dla mî ustarî col scutmâi ed Carsintàn. Ed ló, la cûga la gèva **Al i azónta ed sò bâcca**. Ecco che anc la **Bâcca** la s adròva in tanti ucasîan; ai é la **Bâcca da fûg** ch'l é un pèz da artigliari, chi fâ un zrisén al fâ **Bâcca da rédder**, Chi bacâja tòtt cunpè al tén la **Bâcca in pîga**, chi tâja di gabanén l à la **Bâcca lèrga**. Pò ai é la **Bâcca dal fiómm**, la **Bâcca ed dâma** (un cecolatén), la **Bâcca ed lâuv** (un fiâur), la **Bâcca dal stâmmg** e la **Bâcca inóttil** ch'la mâgna al pan a tradimânt.

Adès ai ò pòra d avoir stufè tròp e l é méi ch'a i dâga un tâi, anc parché **In bâcca asrè an i entré mâi mássc**.

Par la finâdga a dirò che una bâcca cinénna l'é una **Buchénna**, sâncza fèr l azèrd d arbaltèrla al maschîl sinchenâ a farèv propaganda ai fumadûr e al Sgnèr Deretâur al prèv fèrum di masâg' con un sugamàn d âulum. Scusèm bân dimónndi.

Gigén

Al tavlén râss

L'idè l'é stè dla Robèrta: méttèr un tavlén râss pròpi dnanz al rastlén dla nòstra Arèna, con in vatta la scrètta "Neanche con un fiore", e d atâuren "Il Ponte della Bionda contro il femminicidio", in riferimânt a tòtt chi

amazemént ed dòn che oramâi a s sânc avie a sénter quèsi tòtt i dé.

Con l ajût ed *Daniele Candini*, l amîg caruzèr ch'l à invarnisè l âs ed lagggn recuperè da una vècia tèvel da ustarî e *Chicchi* ch'l à fât âl scrètti, ecco che l'idè l'é stè svilupè ala granda. E prèst, quî ch'i pèdghen lóng al Navèlli, i aràn la pusibilitè ed vâdder al nòster tavlén, méss lé ed banda dal rastlén pr ufrîr un mumânt ed sòsta insâmm a un pensîr...

F. C.

Al viâz

A zèzer int la mî cuciatte, con i tâp int âli uracc' par vî dal gran dscadnazèr, a m lâs cunèr e a m indurmânt. Ai é pasè un bèl pô ed tânp dal'últma vòlta ch'ai ò viazè in cuciatte, parché adèsa, con l'Èlta Velozitè, a viazèr in trèno l é dimónndi pió còmod. Da quand ai é âl Frazz a sânc andè dapartótt, in Itâglia, in pôchi âur e, sâuratótt, ai ò psó viazèr al dé, parché, al incuntrèri ed quall ch'i pânsen in dimónndi, al trasferimânt al n é brîsa nujâus, par mé al tragètt l é la pèrt ch'la complèta al viâz.

Dal fnistrén dal trèno et pû vâdder mudèr al paesâg' sâtta i tû ûc', et pû pasèr dal vaid dl Apenén, con i sù paisén strumnè, al zelèst dl Adriatic o dal Tirèn, dala dstaisa regolèr di canp dla Pianûra dal Pò âl zèmm bianchi ed naiv dâli Èlp, pasând pr âl piantè ed mail dla val dl Âdig'.

Mo anc al viâzèr in cuciatte, con i vic' Intersîti notûren, l avèva al sò parché, con cal scramlézz ch'at ciapèva quand a se srèva la pòrta dal scunpartimânt, tgnand bân strécc i bajûc sâtta al cusén.

Se i cunpâgn ed viâz i èren sgenusó, la cunvivânza la psèva èser un pôc inbarazanta, bisugnèva cavères âl schèrp, e t an savèv mâi in dòvv métri, e as avèva pòra ed runfèr o, pîz, ch'ai scapéss di armûr pûc carén. E pò an i èra brîsa câli ucasîan ed rédder che invèzi l n manchèven mâi quand ai èren stra amîg. Alâura incôsa l èra divartânt, l andèr só e zâ pr i piàn èlt, l arvujères di linzû, e pò al dmandèr a ón di òmen ch'al druvéss la sò zénngia par lighèr in-

sàmm àl manàtt dla pôrta, acsé ch'an i pséss brîsa vgnîr dânter di melintenzionè, ch'al parêva ch'i giréssen pr àl caròz con dâl bunbulàtt col spròzz ch'l'indurmintèva.

Anc a dâdères bèle dimónndi luntàn dala partânza l'avêva la sô atratîva. Guardèr fòra dal fnistrén, dmandères *In dâv saggnà?* e dscrûver che al traguèrd l'êra anc luntàn, opûr bèle atais, e al panorâma acsé inprevéss e beléssum, cme pr esâmpi dâdères a Vèlla San Žvân e dscrûver che la Sizéggia l'êra lé, che scuési t la psêv tuchèr. E invêzi pò ai pasèva dâli âur prémma che al trêno al fôss fât a pîz, carghè in vatta al tragàtt e pò méss insàmm só cl'ètra spânnda. Mo anc quasst l'êra al bèl dal viâz.

E adèsa a sân qué e a sént àl'istassi emozian e aspetatîv, anc s'an sò gnanc in duv l'é drî a purtèrum ste trêno. La prêv èser una destinaziàn sânpèr desiderè, int un sît piâsavvel, in duv pasèr una vacanza sânzâ pinsîr, con la mî famajja, magâra con i anvudén anc cinén.

Opûr al prêv èser un sît bûr, misteriâus, in dâvv am prêv tuchèr ed stèr anc par dimónndi tânp.

Se la vacanza la srâ qualla piâsavvla, ai srâ sicuramânt di cunpâgn ed viâz pèn d algrî, mo che fòrsi i pinsaràn sâul a divartîres stra d lâur. Se invêzi l arîv al srâ int al sît bûr e malincònic fòrsi i cunpâgn i sran dispunébbil a spartîr con mé angóssti e dificultè, ajutândum a superèri.

Tótt int na vòlta al dscadnazamânt al finéss e una man la m scòsa la spâla, fòrsi a sân bèle arivè!

- *L esâm l'é finé, sgnâura. La s pôl turnèr a fîr. L êsît al srâ prânt stra una stmèna.*

la Nôccia d Bastèl

Al regâl ed Raflén

Quand a fèven "Andè bân int al canèl", prémma dal covid, Raflén l'êra al mèg dal frizân. Arpiatè drî da un predintâi, al pasèva àl sâu giurnèt a plèr di quintèl ed zivàll e pò a custodîri in st mânter che, adèsi adèsi, con l'azònta ed pundôr, àl dvintèven al strepitâus frizân aprezè dal nòster pòbblic.

Pò i ténp i én mudè, l'estèd pasè a s san trasferè int al prè drî da cà e Raflén l'é dvintè al nòster fidatéssum parchegiataur, con l incâric ed sistemèr àl mâchin dal pòbblic.

Àl fest àli én finé, con sudisfaziàn par tótt, anc par chi ragâz che, ai 19 d utâbber, i én vgnó a "fèr spaisa" int l a nòstra palazénna, purtând vî una chitâra a dâgg' còrd, una clâsica e un *banjo*. Con sti ûltum trî, al totèl dâl chitâr che in sti ân i m an gratè l'é arivè a... zènc!

Al bèl l'é che mé a sò benéssum in dâvv i én andè a finîr, mo an s pôl brîsa dîr...

A st pònt che qué, ècco che al nòster Raflén, *mosso a compassione*, al m à regalè cla chitâra qué sâtta. Csa vlîv ch'a v dégga: un gèst acsé al m à cumòs e a ringràzi l amîg Raflén par la sô generositè.

F. C.

Librarî bulgnaisa

Quand ai êra ancâura àli ARTI GRAFICHE TAMARI specializè, tra

l'èter, int la publicaziàn ed lîber ed carâter bulgnais, par Nadèl ai êra sânpèr una quelca nuvitè in librarî. Par mé al n'êra brîsa Nadèl se pr àl man a n'avêva brîsa un bân lîber stanpè cum i savèven fèr lâur, i fradî Tamari.

Pò, un brótt dé la tipografî la sré butaiga e incòsa finé lé.

Mo ai êra bèle in arîv la *Pendragon* d Antonio Bagnoli e la *Minerva* ed Roberto Mugavero, ch'i van d lóng a mantgnîr sta bèla tradiziàn. Pròpi con la *Pendragon* la mî amîga Marta Proni l'à stanpè "*Stra lómm e scûr*", un bèl lîber ed sâu poesi in bulgnais, in duv ai sèlta fòra tóttâ la sô pasiàn par la nòstra tèra, la sô zânt, la sô stòria. Quand ai vén fòra un nôv lîber in bulgnais, l'é saggn che la nòstra lîngua l'é dûra a murîr! E alâura: grâzie a té, chèra Marta, e anc ai tû letûr!

Al lîber qué sâtta, invêzi, al n'é brîsa in bulgnais mo in itagliàn, dsgnè cum l'é bôna ed fèr la nòstra Sara Carpani (*). La stòria l'é quassta: ai é un lâuv ch'al dà la câzia ai trî ninazén, ai trî livrût e a di èter bistién. Mo al n'é mégga cum al pèr: al mutîv dla câzia al n'é brîsa quall ed rinpîr al cagiaràtt...

(*) La Sara Carpani ed Vidiciâtic l'é autrîz e ilustratrîz ed lîber pr i ragazû. Int la sô carîra la in à scrètt bèle un vanizén, arivând anc a cuncuistèr al famâus *Premio Gianni Rodari*.

Ste lîber l'é un bèl regâl pr i nûster ragazû...

F. C.

Al Navèlli e i artéssta

Dàpp che al nòster puntgèn al fò restaurè, mé avé l'idè ed dmandèr ai mí amìg artéssta ed fèr un quèder ch'al fòss int una quelca manîra lighè al Navèlli in generèl e al pânt in particulèr.

Ai é vgnó fòra cla péccola pinacotèca ch'a vdi qué sâtta e che, a partîr da st èter nómmer, a stanparò int al giurnalén, un quèder ala vòlta.

F. C.

L arlói col cavalén

Bisâgna ch'a stâga in uraccia parché a n'ò pió al stâmmg d una vòlta e, quand a màgn pió dal sòlit, a pèg dâzi.

Ajîr sîra mí mujêr la m'â fât al frizân cum vâ e mé a m sâs lasè tastèr. As vadd ch'a sâs pasè par d là, parché par tóttâ nòt ai ò girè pr al lèt! Par l urdinèri mé a sâs ón ch'al s arcôrda pôc i sù insónni, e chi pûc i én ed sòlit stranpalè, mo mâi di insónni spurûs.

Al srâ stè par câulpa dal frizân o sòja mé quell èter, al fât l'é che l insónni d stanòt al m'é avanzè int la memòria: ai éra un'ètra vòlta a Bûdri int i ân quaranta, int la vècia cà, insâmm ai mí, ch'i taragagnèven in st mântèr ch'i èren drî a fèr i licuôr col pulvrénni! E qué bisâgna ch'a dégga che mí mèder e mí pèder i èren una còpia d azâr, fòrsi pròpi parché i èren acsè difarént stra d lâur. I s èren cgnusó int al períod dla guèra dal quénng' e dsdòt, ló sâmpliz suldadén d artiglierî ch'al lavurèva da frâb sâtta padrân e lî sarténina int una gròsa cà d môda dal zântèr ed Milàn. Al sòzer l'avèva un'ustarî int un paisén dla periferî e sò mujêr l'éra una levatrîz: zânt ch'i stèven bân.

Cum l'é cum al n'é, as vadd che Cupîdo cal dé lé l'éra pròpi int al sò zântèr, parché i én andè d lóng a fèr l'amâur par léttra e dàpp a dû ân, anc se di bajûc dala pèrt ed mí pèder ai n'éra al gióssst, i s'én spusè! Mí mèder, sâza tgnîr cânt dal mudèst tenâur ed vétta ch'al psèva ufrîri mí pèder, l'â détt ed sé e a n' l'ò mâi sintó lamintèrs dla sèlta fâta... anzi.

Mo turnân al insónni. Ai ò détt ch'i taragagnèven parché i èren drî a fèr i licuôr con la pulvrénna: tótt i ân, prémma d Nadèl, mí pèder l'avèva la manî d fèr chi sbuldrón d môda in chi témp ed plómma.

La partîda di licuôr l'éra l'ónnica ch'la i mitèva ón cânt a cl'ètra parché mí pèder al tgnèva drî paròla par paròla âli istruziân, e se la scrètta int la busténina la gèva "spegnere il fuoco e mescolare", se mí mèder la s'atintèva a armisdèr prémma d dsmurzèr al fûg, l'éra un delîri!

Par tótt l'ân, incòsa andèva bân, pò, chisà parché, quand l'arivèva a cà con un butigliân d èlcol pûr e dâu o trai busténni par fèr al Sasulén, al Dâppi Cúmmel o l'Angiân, al dutâur Gécchil ch'l'éra in ló, al quintèva mísster Âid!

Mé però, anc int l'insónni, a savèva ch'l'éra un scapózz da pôc, tant é vaira che una vòlta méss ví tótt l'armamentèri par zughèr ai baréssta, incòsa turnèva int la nôrma, e acsè l'é stè anc stanòt...

Pò, una vòlta dsdâssd, am'é vgnó da pinsèr ai mí e da arcurdèr che l'ónnica vòlta ch'a m'sân preocupè da bân, l'é stè quand i dezidènn ed dèr una man ed cupèl al arlói col cavalén (ón di regâl ed nòz di milanîs ch'l'éra un vant par mí mèder, parché di arlói da mùr int tóttâ Budrî, ai n'éra parécc', mo inción psèva fèr da vâdder al cavalén, sémmbol dl'eròe-aviatâur ed guèra Franzâssc Barâca, par dvintèr dàpp socuânt ân anc l'enbléma dla Ferèri), che dàpp un sècol ed vétta al vâ anc ed lóng a bâter âli âur a puntén.

Al brótt l'é che int al preparèr la cupèl, a mí pèder - ch'l'éra pôc purtè par l'armunî di culûr - ai vgné in amânt ed dèr un'artucadûra ala ténata dl'arló. An l'avèss mâi fât! Al s'lasé ciapèr la man, al srèv méi dîr... i ûc', armistiând un culâur brîsa adât, mitând in vatta al sò chèld culâur zrîsa una ténata acsè bûra ch'la mandé fòra dai guèrzs mí mèder!

Cla vòlta lé a m'la vèsst pròpi bróttâ, parché par trî dé in s'guardènn gnanc int la fâza!

Renzo Bovoli

L arlói col cavalén

Pensîr sâtta ala dâzza

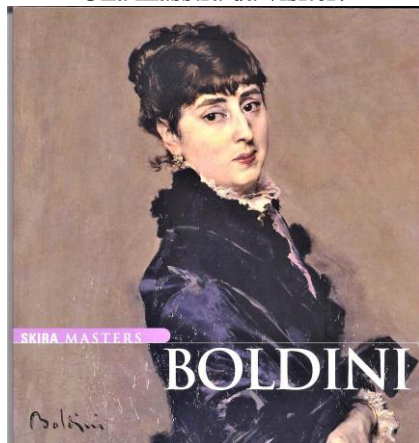
Quand par lavèrs adruvèven la cadinèla, con l'âcua arscaldè in vatta ala stû, par dèrs una bèla sguèrè la mamà la s'dèva zâ con un pèz ed savân *Panigal*. Prezîs anc pr i cavî e at vanzèva indòs cl'udâur incunfundèbbil, l'udâur ed natt.

Incû, par fèrs una dâzza avân a dispusiziân un sinifli ed prudótt, ch'i rinpèssen i scafèl di supermarchè. Gnînte da dîr: l'é al prugrès!

Però quel da dîr mé a l'ò: quand a sâs sâtta ala dâzza, con l'âcua ch'la còrr ch'l'é un sguazén, quand as trâta ed dlîzer al prudótt gióssst, par mé l'é un probléma, parché ai é la môda ed dèri di nómmer furastîr che mé, pòver ignurânt, a n'cgnóss brîsa. *Cleaner, body, hair, shaver* e ví acsè, che mé a n'sò mâi se quall ch'a dròv al séppa *Vinavil* o *Côla garavèla*! Mo, a dégg mé, èl acsè difézzil ciamèr i quî con al sò nómmer in *italiano polito e spicco*?

F. C.

Una mässtra da visitèr!

Pròpi acsè! Fén ai 13 ed mèrz, a Palàz *Albergati*, in Saragòza, ai é l'espuziàn di quèder ed **Giovanni Boldini**, al pitàur di nòbil e di sgnurón dla *Bèle Epoque*. Al véns al mánnd a Frèra dal 1842 e al mòrs a Parîgi dal 1931, pròpi 90 ân fà. Fén da cínno al mustré sóbbit una bèla inclinaziàn par la pitùra e, incuragè e sustgnó da sò pèder, récc pusidànt, al dvinté un artéssta zelebèr.

Cum al gèva al sò amîg Georges Goursat ló, ch'l èra brótt e cinulén, un umarciòl, al s tòls la sò rivénzita fagànd al ritràt a däl dòn beléssimi dal bèl mánnd, sàuratótt a Parîgi. Mo mégga sàul dòn: l é sò anc al famàus ritràt ed Vèrdi (qué sàtta), cunsarvè ala Galarî Nazionèl d Èrt Mudèrna ed Ràmma. E anc un sò auto-ritràt in dóvv as capéss che al sò amîg l avèva rasàn... (in bàs).

F. C.

Pedghèr drî al Navèlli

Al risultèt pió bèl dla nòstra presànza drî al Navèlli cme *Associazione Culturale Il Ponte della Bionda*, l é quall ed vadder tanta zànt pedghèr pr al sintirén ch'al córr ed banda dal canèl. Famai intîri, a pî o in biziclatta, o magàra di grópp con una guída ch'la spièga l'inpurtanza ch'l à avó al Canèl int la stòria ed Bulàggna.

Mo una vòlta al n èra mégga acsè, parché in vatta al èrzen ai èra carsó una spèzie ed furèsta amazònica, una *jungla*. Quasst fén a cal dé che nuèter as sän atrezè con un péccol tratàur e avän tachè a andèr inànz e indrî, dal Pànt fén al Batfèr (dù chilòmeter e mèz!), tajànd l'èrba e vudànd i zistén dal ròssc.

Quand al tänp l é bèl, l é una blazza a vadder di ruglètt ed zànt ch'i pàsen, l s fairmen a dmandèr dälì infurmaziàn, i dmànden dl'âcua o, däl vòlt, ed "fèr dl'âcua", véstt che nuèter, in tòtt al parcàurs dal Batfèr infén a Castelmazàur, a sän i ónnic ch'avän la pusibilitè d ufrîr sti dù sarvézzi inpurtantéssum.

E sicómm ch'a n sän brîsa bón ed stèr firum, adès a sän drî a urganizèr un *Crowdfunding*, ch'al srév pò come dir una *colletta*, par psair trasformèr int un quèl edbèl cla bróttta paraid ed lamîra grîsa ch'a vdî qué sàtta. S'avî pazénzia, stra socuànt mîs a vdrî cus'a sän stè bon ed strulghèr

Ècco, anc quasst al fà pert di "sarvézzi" ch'a vlän ufrîr ai zitadén, magàra con l ajût ed tóttla la zànt ed bôna volontà, ch'a sî pò vuèter...

Piò inànz a v dirän méi cus'ai é ch'bói int la pgnàta, **con la speranza ch'a s dèdi una man a realizèr ste bèl prugèt.**

F. C.

Àl poeî cûrti ed *Giorgio Campi* *Al teatrén ed Bûdri*

L é un teatrén ch'al pèr un salutén.
L é stè brèv l architatt ch'al l à fât,
a si gòd un'atmosfèra famiglièr...

...ai manca sàul al gât.

La siànza di nûster vîc'

Sänpervîv (*Sedum acre*) – semprevivo, volgarmente sedo bruciante, erba grassa de' luoghi incolti e delle macerie, già officinale, ancora usata dal volgo come emolliente. Le si attribuiscono le stesse proprietà del semprevivo maggiore.

2. (*Sedum album*) erba pignola, pinocchiella, semprevivo minore volgarmente vermicularia, erba grassa delle rocce e dei muri, medicinale, mellifera.

Da: G. Ungarelli, *Le piante aromatiche e medicinali nei nomi, nell'uso e nella tradizione popolare bolognese*.

Tipografia Luigi Parma, 1921.

Al Pànt dla Biànnda

Nómmer 184 dal 2022

Diretàur iresponsàbil e limusnîr:

Fàusto Carpan

Dségg n uriginèl:

Matitàza (Giorgio Serra)

Coretàur di sbàli: **Bertén d Sèra**

Strulgón eletrònìc:

Matéo d Niròz – Silvàn d Cavalèina

Abunamént par pòsta: almànc 20 € al àn.

Indirèzz:

FAUSTO CARPANI

Via Emilia Ponente 21

40133 BOLOGNA

tel. cell. 339-3536585

fausto@pontedellabionda.org

Tòtt i scrètt in dóvv an i é brîsa indichè
l autàur i én ed Fàusto Carpani.

I pruvèrbi in fànn d a àl pàgin i én trât da:

A. Lelli – L. Lepri – D. Vitali

I PROVERBI DI BOLOGNA

e dintorni

Pendragon, 2010

Al dizionèr ed riferimànt par càl paròl
ch'ali én difèzzili da capîr l é quasst:

Lepri – Vitali

Dizionèr

BULGNAIS - ITAGLIÀN

ITAGLIÀN - BULGNAIS

Pendragon, 2009

I sît bulgnîs i én quissti:

www.pontedellabionda.org

www.lafamejbulgneisa.it

www.bulgnais.com

